

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum pax sit idem quod concordia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Super quest. niges
moctana articu-
lum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum gaudium sit uirtus.

In art. 4. eiusdem

q. 8. in respō-
ne ad primum aduer-
te, quod dupliciter
potest impediri, q. tri-
stitia non esset specia-
le ali quod uirtus. Pri-
mò, si daret aliquod
speciale uirtum circa
amorem, ad quem se
quitur illa tristitia, &
hoc impedimentum
in litera tollitur ex
hoc, quod amor sui,
ex quo sequuntur
quædam specialia ui-
tia tristitiæ, non est
speciale, sed generale
uirtum, & radix uirtu-
rum. Alio modo, si
daretur aliquod spe-
ciale uirtum circa o-
dium boni eiusdem
rationis cum delecta-
tioni, cui opponitur
tristitia illa, quæ est
speciale uirtum. Tūc
enim illud uirtum
circa odium haberet
se ad tristitiã, sicut
charitatis uirtus ad
gaudium. Sequitur
n. tristitia ad odium,
sicut gaudium ad chari-
tate. Et licet in litera
hoc impedimētū nō
explicetur, implicite
in p̄ximo impedimē-
to dictū est: quæ sūt im-
pedimenta eiusde rō-
nis. s. si haberetur ui-
tium sp̄ale circa prio-
rē actum eiusdem rō-
nis, tunc tristitia non
poneret sp̄ale uirtū.

1. 2. q. 37. &
60. & 62. si-
mul.
* 1. 2. q. 55.
ar. 2. & 4.
D. 57.

1. 2. q. 25. ar.
3. & 4.

q. 77. art. 4.

Ar. 3. huius
q. & in cor.
huius art.

AD QVARTVM sic proceditur.
Videtur, quod gaudium sit uirtus.
Virtum enim contrariatur uirtuti: sed
tristitia ponitur uirtuti, ut patet
de accidia, & de inuidia. ergo etiã
gaudium debet poni uirtus.

¶ 2. Præter. Sicut amor, & spes sunt
passiones quædam, quaruna obiectum
est bonum, ita & gaudium
sed amor, & spes ponunt uirtutes,
ergo & gaudium dēt poni uirtus.

¶ 3. Præter. Præcepta legis dātur de
actibus uirtutum: sed præcipitur
nobis, quod de Deo gaudeamus,
secundum illud ad Philip. 4. Gau-
dete in domino temper. ergo gau-
dium est uirtus.

SED CONTRA est, quod neque
connumeratur inter uirtutes theo-
logicas, neque inter uirtutes mo-
rales, neque inter uirtutes intelle-
ctuales, ut ex supradictis patet.

RESPON. Dicendum, quod uirtus,
sicut supra habitū est, est habitus
quidam operatiuus: & iō secūdu
proprium rōnem hēt inclinatio-
nem ad aliquē actum. Est autē con-
tingēs ex uno habitu plures actus
eiusdem rōnis ordinatos proue-
nire, quorum vnus sequatur ex al-
tero. Et quia posteriores actus nō
procedūt ex habitu uirtutis, nisi
per actū priorē: inde est quod uir-
tus nō diffinitur, nec denomina-
tur, nisi ab actu priorī, quamuis ēt
alii actus ab ea consequantur. Ma-
nifestū est autē ex his, quæ supra de

passionibus * dicta sunt, quod amor est prima affe-
ctio appetitiuæ potentia, ex qua sequit & desiderū,
& gaudium. Et ideo habitus uirtutis idem est, qui in-
clinat ad diligendum, & ad desiderādum bonū dile-
ctum, & ad gaudendum de Deo. sed quia dilectio in-
ter hos actus est prior, inde est, quod uirtus non deno-
tur a gaudio, nec a desiderio, sed a dilectiōe, & dī cha-
ritas. Sic ergo gaudium non est aliqua uirtus a charita-
te distincta, sed est quidam charitatis actus, siue effe-
ctus, & pp hoc cōnumerat iter fructus, ut patet Gal. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod tristitia, quæ est ui-
tium, causatur ex inordinato amore sui, quod non
est aliquod speciale uirtum, sed quædam generalis ra-
dix uirtuorum, ut supra dictum est. Et ideo oportuit
tristitias quasdam particulares ponere specialia ui-
tia, quia non deriuantur ab aliquo speciali uirtio, sed
generali: sed amor Dei ponitur specialis uirtus, quæ
est charitas, ad quam reducitur gaudium, ut dictum
est, sicut proprius actus eius.

AD SECVDVM dicendum, quod spes conseq-
tur ex amore, sicut & gaudium: sed spes addit ex par-
te obiecti quādā speciale rōnem, scilicet arduum, & possi-
bile adipisci, & iō ponit specialis uirtus: sed gaudium
ex parte obiecti nullam specialem rōnem addit su-
pra amorem, quæ possit causare specialem uirtutē.

AD TERTIVM dicendum, quod in tantum da-
tur præceptum legis de gaudio, in quantum est actus
charitatis, licet non sit primus actus eius.

De pace, in quatuor articulis diuisa.

OSTE A consideran-
dum est de pace.
ET CIRCA hoc
quærentur quatuor.

¶ Primò, Vtrum pax sit idem, quod
concordia.

¶ Secundò, Vtrum omnia appe-
tant pacem.

¶ Tertiò, Vtrum pax sit effectus
charitatis.

¶ Quartò, Vtrum pax sit uirtus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum pax sit idem quod concordia.

AD PRIMVM sic procedi-
tur. Videtur, quod pax sit
idem quod concordia. Dicitur
Aug. 19. de Ciuit. Dei. Pax homi-
num est ordinata concordia: sed
non loquimur nūneniū de pace
hominum. ergo pax est idē quod
concordia.

¶ 2. Præter. Concordia est quadam
unio uoluntatum: sed ratio pacis
in tali unione cōsistit. dicit enim
Dion. 11. cap. 7. de diuin. nomin.
quod pax est omniū uniuersa, &
consensus operatiua. ergo pax est
idem quod concordia.

¶ 3. Præter. Quorum est idem oppo-
situm, & ipsa sunt idem: sed idem
opponitur concordia, & pacis
dissentio. unde dicitur 1. ad Cor.
14. Non est dissentio nis Deus, sed
pacis. ergo pax est idem quod cō-
cordia.

SED CONTRA est, quod cō-
cordia potest esse aliquorum im-
piorum in malo: sed non est pax
impii, ut dicitur. Itā. quadragē-
si. mo clauo. ergo pax nō est idem
quod concordia.

RESPON. Dicendum, quod
pax includit concordiam, & ali-
quid addit. Vnde ubicumque est
pax, ibi est concordia: non tamen
ubicumque est concordia, ibi est
pax, si nomen pacis proprie sum-
pta, est ad alterum, inquan-
tum scilicet diuersorum cordiū
uoluntates simul in unum cōsuetam
concordiam.

Coniungit etiam unius hominis cōcordia
uersa, & hoc dupliciter. Vno quod
cundum diuersas potentias appetitiuas,
uitus sensitius plerumque tendit in cō-
rationalis appetitus, secundum illud ad
do in quantum una, & eadem autem
uersa appetibilia tendit, quæ simul ad
test, unde necesse est esse repugnanti-
appetitus: unio autem horum motuum
de ratione pacis. Non enim homo

eor, quamdiu non habet, id quod uult. Et si habet aliquid quod uult, tamen ad huc restat ei aliquid uolendum, quod simul habere non potest: haec autem unio non est de ratione concordia: Vnde concordia importat unionem appetituum diuersorum appetituum: pax autem supra hanc unionem, importat et appetituum unius appetentis unionem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Aug. loquitur de pace, quae est unio hominis ad alium, & hanc pacem dicit esse concordiam, non quamlibet, sed ordinatam, ex eo scilicet, quod unus homo concordat cum alio, secundum illud quod utriusque conuenit. Si enim homo concordat cum alio non spontanea uoluntate, sed quasi coactus timore alicuius mali sibi imminētis, talis concordia non est uera pax: quia non conseruatur ordo utriusque concordantis, sed perturbatur ab aliquo timorem inferente. Et propter hoc praemittit, quod pax est tranquillitas ordinis, quae quidem tranquillitas consistit in hoc, quod omnes motus appetituum in uno homine conueniant.

AD SECUNDUM Dicendum, quod si homo simul cum alio homine in idem consentiat, non tamen consensus eius est omnino sibi unius, nisi et sibi inuicem omnes motus appetituum eius sint consentientes.

AD TERTIUM Dicendum, quod paci opponitur duplex dissensio, scilicet dissensio hominis ad seipsum, & dissensio hominis ad alterum: concordia autem opponitur haec sola secunda dissensio.

ARTICVLVS II.

Utrum omnia appetant pacem.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non omnia appetant pacem. Pax enim, secundum Dion. est unitiua consensus: sed in his, quae cognitione carent, non potest uniri consensus, ergo hi in modo pacem appetere non possunt.

1. Praet. Appetitus non fertur simul ad contraria: sed multi sunt appetentes bella, & dissensiones: ergo non omnes appetunt pacem.

2. Praet. Solum bonum est appetibile: sed quaedam pax uidetur esse mala, alioquin Dominus non diceret Matt. 10. Non ueni mittere pacem: ergo non omnia appetunt.

3. Praet. Illud quod omnia appetunt, uel esse summum bonum, quod est ultimus finis: sed pax non est huiusmodi, quia etiam in statu uiae habetur, alioquin frustra Dominus mandaret Mar. 9. Pacem habete in ter uos: ergo non omnia pacem appetunt.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit 39. de Citi. Dei, quod omnia pacem appetunt. & idem etiam dicit Dion. 9. c. de diu. nomi.

RESPON. Dicendum, quod ex hoc ipso, quod homo aliquid appetit, consequens est ipsum appetere eius, quod appetit, affectionem, & per consequens remotionem eorum, quae affectionem impediunt. Potest autem impediunt affectionem boni desiderati per contrarium appetitum uel suum ipsius, uel alterius: & utriusque tollitur per pacem, sicut supra dictum est. Et ratio necesse est, quod omne appetens appetat pacem, in quantum. Solumne appetens appetit tranquille, & sine impedimento peruenire ad id, quod appetit, in quo consistit ratio pacis, quam Aug. diffinit tranquillitate ordinis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod pax importat unionem non solum appetitus intellectualis, seu rationalis, aut animalis, ad quos potest pertinere consensus, sed etiam appetitus naturalis. Et ideo Dionysius

† dicit, quod pax est operatiua & consensus, & connaturalitatis, ut in consensu importetur unio appetituum ex cognitione procedentium: per connaturalitatem autem importetur unio appetituum naturalium.

AD SECUNDUM dicendum, quod illi qui bella quaerunt & dissensiones, non desiderant, nisi pacem, quam se habere non aestimant. Vt n. dictum est, non est pax si quis cum alio concordet contra id, quod ipse magis uellet: ideo homines quaerunt hanc concordiam rumpere bellando, tamquam defectum pacis habentem, ut ad pacem perueniant, in qua nihil eorum uoluntati repugnet. Et propter hoc omnes bellantes quaerunt per bella ad pacem alioquin peruenire perfectiorem, quam prius haberent.

AD TERTIUM dicendum, quod pax consistit in quietatione, & unione appetitus. Sicut autem appetitus potest esse simpliciter boni, uel boni apparentis: ita etiam & pax potest esse & uera, & apparens. Vera quidem pax non potest esse, nisi circa appetitum ueri boni: quia omne malum, et si in aliquid appareat bonum, unde ex aliqua parte appetitum quietet, habet tamen multos defectus, ex quibus appetitus remanet inquietus, & perturbatus. Vnde pax uera non potest esse nisi in bonis, & bonorum. Pax autem, quae malorum est, est pax apparens, & non uera. Vnde dicitur Sapient. 14. In magno uiuentes in scientia bello, tot, & tam magna mala pacem appellant.

AD QUARTUM dicendum, quod cum uera pax non sit nisi de bono, sicut dupliciter habetur uerum bonum, scilicet perfecte & imperfecte: ita est duplex pax uera, quaedam perfecta, quae consistit in perfecta fruitione lumen boni, per quam omnes appetitus uniuersum quietati in uno: & hic est ultimus finis creaturae rationalis; secundum illud Psalm. 147. Qui posuit fines tuos pacem: Alia est pax imperfecta, quae habetur in hoc mundo: quia et si principalis anima motus quiescat in Deo, sunt tamen aliqua repugnancia & intus, & extra, quae perturbant hanc pacem.

ARTICVLVS III.

Utrum pax sit proprius effectus charitatis.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod pax non sit proprius effectus charitatis. Charitas enim non habetur sine gratia gratum faciente: sed pax a quibusdam habetur, qui non habent gratiam gratum facientem, sicut & Gentiles aliquando habent pacem: ergo pax non est effectus charitatis.

1. Praet. Illud non est effectus charitatis, cuius contrarium cum charitate esse potest: sed dissensio, quae contrariatur paci, potest esse cum charitate. Videmus enim quod etiam sacri doctores, ut Hieronymus & Augustinus in aliquibus opinionibus dissenserunt, Paulus etiam, & Barnabas dissensisse leguntur Act. decimo quinto: ergo uidetur, quod pax non sit effectus charitatis.

2. Praet. Idem non est proprius effectus diuersorum: sed pax est effectus iustitiae, secundum illud Isa. trigesimo secundo. Opus iustitiae est pax: ergo non est effectus charitatis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psalm. 118. Pax multa diligentibus legem tuam.

RESPON. Dicendum, quod duplex unio est de ratione pacis, sicut dictum est, quarum una est secundum ordinationem propriorum appetituum in unum: alia uero est secundum unionem appetitus proprii cum appetitu alterius: & utramque unionem efficit charitas. Primam quidem unionem, secundum quod Deus diligitur

† cap. 11. de diu. nomi.

In corp. art.

3. q. 89. ar. 6. cor. Et mal. q. 10. ar. 2. cor. Et vii. q. 2. ar. 3. ad 17. Et opui. 4. c. 2.

* Epist. 8. & 9. & 11. iter opera Aug. tom. 2.

Ar. 1. 1. n. 1. quatuor.